

ինչ համար թէ մի փոքր խիստ ակնարկութիւն եմ անում և Պոլսի ազգ. ժողովը վերայ և թէ չափազանցօրէն դատաւիտութեամբ գայն: Արիւթ ընդունում եմ ձեր դիտողութիւնը և հաստատելու համար թէ ժողովը վերաբերմամբ գրածներս կատարեալ ճշմարտութիւնը են՝ ներկայացնում եմ ձեր ազնիւ ընթերցողներին կաթողիկոսական լիազօր յանձնախմբի այն նշանաւոր ընթացքը որ բոլորովին թերի է և որ այս յանձնախումբը ազգ. ժողովին նշանաւոր մի գործիչ մարմինն է կաթողիկոսական հարցի վերաբերմամբ:

Այն յանձնախմբի կարգադրութեամբ եկեղեցական վիճակային ժողով պէտք է գումարուէ առաջինայ Մարտի 12-րդ օր և որ պաշտօն ունի կաթողիկոսութեան յարմար եօթն արժանաւոր բարձրաստիճան եկեղեցականներ որոշելոյ ինչպէս հաստատում է զայս բան պատրիարքարանի շրջաբերական:

Եթէ ուշադրութիւն անեմք դէպի շրջաբերականին իմաստին՝ և կցորդեալ եպիսկոպոսական ցանկին նախքան ժողովին ներկայանալն եկեղեցականներ և վիճակաւոր առաջնորդներ պէտք է մասնակցին քուէարկութեան առանց բնաւ մի բառ կամ դիտողութիւն արտասանելոյ յեկեղեցական ժողովին: Ինչպէս երևում է որ այս կերպ հնարագիտութիւն յաջողելոյ համար բաւական բարակ խորհուած է *) զի յեկեղեցական ժողովին ներկայացեալ հայերը՝ իւրեանց քուէարկքն տըփումը ձեռնելոյ համար քոր մասնորոշներն իսկ բացակայքն էլ իւրեանց կնքեալ պահարաններ գործածելոյ դատապարտուին: Իսկ կա-

թողիկոս լինելն անձանց կամ ընտրելիաց վերայ բացատրութիւն և վիճարարութիւն իսկ չը պէտք է անել ունենայ որ միայն բանաւոր միջոցն է կազմելոյ ուղիղ և օրոշմաւոր համադրման կամ որ նոյն է ասել ազատ քուէն: Գիրաւի պէտք է ենթադրեմք թէ բարձրաստիճան եկեղեցականը եկեղեցւոյ վարչութեան և նրան հարկաւոր պիտոյից վերայ միասնաբար և առաքելապէս գործելոյ ուղիղութեամբ (Գաղատ. Բ. 2.) լրագրեալ ձանաչում են զիրեարս) իւրաքանչիւրին զերազանց և նախանձելի յատկութիւններով վերաբերմամբ հետեւապէս էլ հարկ չէր լինում ոչ մի բացատրութեան և ոչ էլ վիճարարութիւններով: Սակայն զժողովաբար սոյն ենթադրութիւնը իսկ հիմնովին չեն յարմար գալի մեր եկեղեցւոյ հովուաց վերայ. զի ոչ մին եկեղեցական համալսելի հեղինակութիւններով (երկասիրութիւններով ասել ուղիղ եմ) կամ հոգեւոր վաստակօք ընդհանուր համբաւ ստացել է և ոչ մին վերելից սկսեալ թեմական պաշտօնավարութիւններով մասին մի այնպիսի գործունեայ հովուութիւն կատարել է որ եկեղեցւոյ շինութեան օգտակար և մերձաւոր հովուաց էլ բարի օրինակ լինելոյ առաջին պատիւն ըստանայ: Մեր բարձրաստիճան եկեղեցական ցանկի վերայ նայող ամենայն ողջամիտ մարդեր՝ իրաւունք են տալի մեր այս ասածին զի ամեն եպիսկոպոս իւրեանց ազգայնուններն ի տակ առաւել ծանօթ են մեզ քան թէ իւրեանց վարած պաշտօններն կոչմամբ *) և ինչ-

*) Արիստակէս եպիսկոպոս Սեղրաբեան, Առաջ. Տփղիսու, նշանակելէ աւելի հեշտ է ասել Արիստակէս Արք. եպիսկոպոս Տփղիսայ: Եղիա եպիսկոպոս ճնճրգեան, Առաջ. Երևան, նշանակելէ աւելի լաւ է ասել Եղիա Արք. եպիսկոպոս Նաղաբեան, Առաջ. Տրապիզոն, նշանակելէ աւելի հեշտ է ասել Մատթէոս եպիսկոպոս Տրապիզոն: Տիմոթէոս եպիսկոպոս Սափրիզեան, Առաջ. Պալքըք, նշանակելէ աւելի հեշտ է ասել Տիմոթէոս եպիսկոպոս Պալքըք:

պէս անուններն էլ մասնում է, առաւել իւրեանց ընտանեաց ծառայելոյ պատիւն ունեցել քան եկեղեցւոյ: Արեւին զժողովաբար եկեղեցական ժողովն առաջին մի մեծ և ընդարձակ ասպարէզ բացվում է մի շատ անձնուր և ընտանեակ եպիսկոպոսները ամենից չափաւոր և ամենից եկեղեցական ընտրելու համար վիճարարութիւն անելոյ:

Վիճարարութիւնը գուցէ ի յայտ բերէ մեծամեծ ճշմարտութիւններ և որոշելոյ հարկաւ յօդս ցնդում են լրագրաբան ակնածութեանց ձուռեր և շինութեան առաքելութիւններ և թերեւ էրեւան ամեն այնպիսի եպիսկոպոսներ որոց առ երեւոյթ նշանակութիւն շատ աւելի հաճոյ է և (Աստուծոյ) և՛ եկեղեցւոյ քան զհամբաւեալ պայծառափայլութիւնները: Վիճարարութիւնը գուցէ ցանկից իսկ դուրս ձգէ այնպիսի խորշիւ էութիւններ որոց բաղդ մինչև ցայսօր զերանք պաշտել և փայլեցրել է սակայն գործած գայթակղութիւն ներքին խորապէս վերաւորել է ձեռքն իւր խղճի վերայ դնելով քուէարկութեան պատրաստ եկեղեցականաց սիրտերին: Վիճարարութիւնը բաց ի հերքելոյ խմբագրական միշտ սխալ Պիօրաւիկներն գուցէ հերքէ նաև հիմնապէս այն տեղեկութիւններ որոց յարմարեղներ ժամանակին պահանջման յարմար կաթողիկոսն իսկ չեն կարող լինել: Վիճարարութիւնը հարկաւ երևան բերելու է մե-

կեաւորից, նշանակելէ աւելի լաւ է ասել Եղիա Արք. եպիսկոպոս Կեաւորից: Մատթէոս եպիսկոպոս Նաղաբեան, Առաջ. Տրապիզոն, նշանակելէ աւելի հեշտ է ասել Մատթէոս եպիսկոպոս Տրապիզոն: Տիմոթէոս եպիսկոպոս Սափրիզեան, Առաջ. Պալքըք, նշանակելէ աւելի հեշտ է ասել Տիմոթէոս եպիսկոպոս Պալքըք:

թի մէջ մնացեալ և մնացութեան տուեալ անհաստատութիւններ որոց վերայ կայ առաւել յոյս եկեղեցական քաղաքագիտութեան որ հոգեւոր է բոլորովին քան մեծահամբաւ և փայլաւոր եպիսկոպոսաց վերայ զի սրանք որչափ նուազ են ի հոգեւորս մեղկանան և թուականս այնչափ ի քաղաքականութեան մըրցանակեալ երեակցութեան իրանք զերանք:

Սակայն այս վիճարարութեան տեղի չէ տուել ընդհանուր ազգ. ժողովից ընտրեալ կաթողիկոսական լիազօր յանձնախումբը:

Գուցէ առաքելներ գտանեն մեզ և ասեն թէ—միթէ կարելի է որ վիճակային եկեղեցական ժողով նախքան զքուէարկութիւն ժողովման առարկային կամ ընտրելի կաթողիկոսին վերայ վիճարարութիւն չի բանայ.—ընդունում ենք այդ առարկութիւն սակայն երբ յայտնի զի անմը որ լրագրական շոգոքորթութիւններ իրական արժէք ընծայող մի շատ միամիտներ ժողովի վիճարարութիւն չի լրաց, իւրեանց քուէներ կնքեալ յաղարկութեան գաւառներէ և սրանք երբ տուին են մոռում ի՞նչ արժէք ժողովին ներկայ մի մաս վորքաթիւ եկեղեցականների միտք և սիրտ սրբել և սրել և բերան բաց անել և աշխատել եկեղեցւոյ անտեսութեան արժանի անձանց վերայ—ոչ ինչ.— ոչ ապաքէն անօգուտ և անհետեւական վիճարարութիւն անկանի միջում ջուր արորելից իսկ չ'ունի տարբերութիւն: Կաթ. լիազօր յանձնախումբը չէ՞ր մտածում արդեօք թէ այս եղանակ քուէարկութեան հրահանգ տարօրինակ և բացայայտ բռնաբարութեան եկեղեցական ժողովն ազատութիւն: Ասեմք թէ լիազօրն չէր մտածում ազգ. ժողով է՞ր ազգաւ անցնում է ի կարգ օրինաց

լիազօրի ձեռնարկութիւններ: Եթէ 1866-ի ընտրութեան եղանակ կանոն բռնում էին (ինչպէս ասում է շրջաբերական) պէտք է նրան ամբողջապէս և անփոփոխ ընդունել և ըստ այնմ բանակցել սինոդի հետ իսկ եթէ նորազոյն պարագաներ բոլոր թեմականաց քուէն կարեւոր համարում էին այս գործի մէջ, պէտք էր ամենքին հրաւեր անել զալ անձամբ և Պոլս և ներկայ լինել ժողովին և քուէի իրաւունք վերապահեալ մնալու էր միայն և միայն ներկայ գտնուողներին ինչպէս արդարութիւնն է պահանջում ըստ ամենապարզ և ամենախոշոր իրաւանց քուէարկութեան:

Տաճկաստանցի հայեր ի՞նչ պատճառի համար մերժում են ընտրութեան եղանակ ուստահայոց որ իրաւանց իսկ չի հակառակում ոչ ապաքէն վիճակաւորաց գումարում կաթողիկոսի ընտրութեան վերաբերմամբ վայելուէ և չ'միաձուլում քան Պոլսումը: Եթէ սահմանադրութիւն իրաւունք է տալիս ազգ. ժողովին մասնակցելոյ ընտրութեան կաթողիկոսի այդ մասնակցելոյ կերպի վերայ պէտք է արդար մի որոշում տալ և այդ որոշում պէտք է անէ մի այլ յանձնախումբ բաղկացեալ կէս առ կէս եկեղեցականներէ և աշխարհականներից և կէս առ կէս ուստահայերից և տաճկահայերից միանգամայն այդ յանձնախումբը պէտք է դրամորել ընդ նախադահութեամբ կաթողիկոսի և չ'միաձուլի զի սուեալ որոշման անկողիք մատուցուի հայրապետի ձեռամբ և սու Վ. Կայսրն ուստայ զի պալատէինի մէջ լինելը փոփոխութիւնը՝ Կայսրի հաւանութեան արժանանալու են: Այս այսպէս անելով մի անգամ ընդ միշտ կաթողիկոսի ընտրութեան ժամանակ շուրջ փոթութիւնը այլ ևս չեն պատա-

նասում և նուազագոյնում էք այդ աշխատանքը դրողին:

Ասում և գրում են, որ պ. Բաֆֆին, իւր վէպերով ամբողջ սերունդ է կրթում,

— Ներքեցեք ազիտութեան, բայց ևս դրան դարձեալ չեմ հաւատում: Որովհետեւ եթէ ինքը սերունդը, իւր մէջ անկրթ է, վիպասանը ոչ երբեք կարող է իրմէլ նրան Բաֆֆինի վէպերի մէջ ևս չեմ տեսնում ոչ մի արտ, մոլորութիւն, որ հայ ժողովրդի սեպականը լինէր, որոնցից հայ սերուն ու հողին զգուէր, գարշէր և որոնք Բաֆֆին իւր գրութեանը զեղարկութեամբ անարար գործս ցոյցանէր ի տես և ի ցոյց ժողովրդին քիչ Գուք միթէ չէք տեսնում, որ

2) Բուշ անունով մի գերմանացի օրերումս երկնասոր մի զիւրք է հրատարակել Բիսմարկի մասին Հեղինակը ասում է, որ երկաթէ կանցիւրը շատ է կարգում ֆրանսիայի այժմեան վիպասան Զօլային, Ֆլորէրին և Գոնդուր եղբարց: Այդ առթիւ «HOB. OGOOP» նկատում է հետեւեալ. «Բիսմարկը թշնամի է թէ անդկացիներին և թէ ֆրանսիացիներին, վասնորոյ որպէս խեղայի և սրտաւտ մարդ, հարկաւոր է համարում ուսումնասիրել իւր թշնամիներին, սրանց հեղինակները գրութեանցից: Եթէ մի մարդ կամեցաւ Բաֆֆինի վէպերով ծանօթանալ հայ ազգի հետ, նա նրանում կը գտնէ արդեօք մի բան:

այդ մարդը ակտ և մոլորութիւն համարում է այն, որը հայի հողուն և սրտին ամենամոտիկ, ամենաբարձր առարկան, իղէալն է: Ուրեմն, Բաֆֆին էլ ձանք է կրթում և ինչ է կրթում:

— Նոր սերունդը, կասեն ինձ, նա, որոյ աչքում Բաֆֆինի մտքական առարկաներն ոչ բարձր են, և ոչ էլ համակրելի:

Գուցէ, բայց այդ սերունդը ո՞րն է: Նա՞ որ ինքը ոչինչ չունի և ուրիշն ունեցածին չէ հաւանում: Նա՞ որ չէ սերմանել և հնձել է ուղում: Նա՞ որ գուցէ սէր ունի, բայց խելք չունի, մինչդեռ, ըստ Գիօթի, «սիրոյ հողին խելքն է» 3):

Մի կարծեք թէ տողերիս գրողը՝ հեռամուկ, նախապաշարմունքներով լի և յուսալից լինութեան թշնամի մի անձն է: Ամենին Բայց ևս կարող եմ եմ, ամենայն օր տեսնում եմ, որ մեր հին սերունդը մեղանից անհամեմատ աւելի զործունայ, աւելի անկեղծ և աւելի զրախան էր, քան մենք: Մի Պէգնեան ամիրայ, տաճկահայերի համար, աւելի զործեց, քան Կ. Պոլսի այժմեան նշա-

3) Իմ խօսքը այն սերունդի մասին է, որ ինքնիրան հրատարակում է, պ. Բաֆֆինի պատուով, նրա անպայման համակրող, նրա մէջ տաղանդ գտնող, նրան եւրօպական յայտնի բանաստեղծների շարքում դասող և այլն:

նաւոր հայ սահմանադրութիւնը: Մի Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Ռուսահայերի մտաւոր գործի համար աւելի շատ չի նեց, քան այժմեան թիֆլիսեցի ձուռ ու փարթեմ հայերը:

Եթէ չենք մեռնիլ, կը տեսնենք, որ մի հինաւորաց կաթողիկոս—Գեորգ չորրորդ, աւելի մեծ բան արու, քան գուցէ անկուէ մի նորաւորաց ապագայ կաթողիկոս:

Բայց մենք մեղաւոր չենք: Բուն մեղաւորը մեր ժամանակն է, որոյ մէջ առաջին և զփառս տեղը բռնում են աստղներ, իրանց թէ քանակի, բայց անդրս և անջրկալ փայլելով:

Մի կենդանի, մի շատ չօգտակալ փաստ առաջ բերեմ:

Հայ հին սերունդը, իւր հակացցութեան և իւր դարգացման համեմատ, միշտ և ամեն ժամանակ պատրաստ էր իւր պարտքը, առ ընդհանուրը, և առ իւր իղէալը, կատարել: Նա անարտույժ ձգում էր իւր լուսնան եկեղեցւոյ մի մոմ վառելու, մի կանթեղ կամ ջահ լուսաւորելու, մի եկեղեցի կամ վանք շինելու, մի անկեղծ հիմնելու: Այժմեան սերունդը կատարում է իւր պարտքը, այն ինչ որ իւր թէ ձանաչել և ըմբռնել է:—Երբեք:

— Ապացոյց դրան, որ մեր խմբագիրները մինչ օրս ստիպուած են կամ իրանց գրամը կամանքը գրել:

Ապացոյց՝ որ էլի հնէրի փողովն է, որ մեր դպրոցները այսօր կանգուն են: Որ մեր մէջ մի քանի հայերէնագէտ և մի կրօնագէտ անձինք, ուսուցիչներ կան: Ապացոյց՝ որ մենք ինքնիրա զեւեալ կանք, անուն ու ձայն ունինք:

Քանիցեք, խղիւղեք—այդ ձեր ցանկութիւնն է—այն ամենը, ինչ որ կայ մեր և հնէրի մէջ և կը տեսնիք, որ մենք ոչինչ չունինք, ինքնիրա էլ չը կանք, այն չը կանք: Գուք միշտ պղնդում էք, որ մինչև մի ծառ. արմատիցը չը կտրենք, նրա տեղը մին ուրիշը չենք կարող անելը 4), բայց գուք մոռանում էք, որ երբ այդ հիմաւոր ծառը կտրենք, նրա տեղը անկելու մին ուրիշը, մի նոր պատուաւոր, առ այժմ չունենք: Այդ պատուաւոր անկելու համար հող էլ չունինք: Տարաբաղ միթէ գուք այդ էլ չէք տեսնում: Եւ եթէ գուք ոչ այս էք տեսնում և ոչ էլ այն, հապա էլ ինչ էք տեսնում, Հարս էլ ինչո՞ւն է ձեր չնորձը, ձեր հեռաւտութիւնը, ձեր տաղանդը:

Արդեօք չորհեք և տաղանդ է հարկաւոր, ամենամեղեքանդարար պահանջելու համար, դրօշմակ, թէ՛ որովհետեւ թիֆլիզ քաղաքը առ այժմ կարող չէ մեզ մաքուր ջուր մատակարարել, ուստի նախապատիւ և իւր թէ հարաւոր է Կուր գետի տաշը փոխել Մախաթի

բլուրի կամ Միլայի միջոցով տարի այն կողմը, կամ այդ գետի ակը փչացնել, կտրել:

Ասում են, որ Բաֆֆինի վէպերը հայ ժողովրդի մէջ այս ու այն գաղափար է ծնեցնում:

— Ներքուլիւն, ևս դարձեալ չեմ հաւատում: Եթէ մի գաղափար մի ժողովրդի մէջ չը կայ, ոչ մի Բաֆֆին կարող չէ նրան ծնեցնել: Մասնուր պէտք է որ իւր մօր արդանիցի ծնի, ժողովրդական գաղափարն էլ ժողովրդի իրան սեպական զէլից: Իսկ թէ այդ գաղափարը յղացելու և մարմնաւորեցնելու համար ինչ պայմաններ են հարկաւոր,—այդ ամեն մարդ գիտէ: Չեմ ժողովրդ, որ վիպասանութիւնն էլ այդ հանգամանքում իւր մասն ու բաժինն, իւր գործն ունի, բայց միմիայն այն վիպասանութիւնը, այն բանաստեղծութիւնը, որ յաղաքար է ժողովրդի իրական ցանկութեանը, նրա մէջ արծարծում և հաստատեցած գաղափարին, այլ ոչ թէ այն վէպն ու վիպասանը, որ միմիայն ցնորքներին և շաղկապիտներին է անձնատուր: Տնորդներով և շաղկապիտութիւններով մարդիկ և հասարակութիւնը չեն գիտալարվում, մասնատվում իւր ժամանակում, երբ ամեն մի քաղաքական անպայման հարկաւոր են ինչը, շրջահայեցողութիւն և գրականութիւն:

ՀԱՅԿՈՒՆԻ,
(Ալ շարունակելի)

4) «Մաշադովի յիշատակարան»:

Հում: Բայց տաճկապետներն օրէն-
քով գործել չէ՛: սիրում է առանց
օրինաց գործելու ջանքերն էլ յա-
ջող արդիւնքներ չեն արտաբերում:
Այժմ Արեւիկ սրտաւրէմ է որ Պարա-
ժէնի ընտրութեան եղանակ պէտք
է գործադրուի: պոլսեցիներն էլ ո՛ր
զիտէն ի՛նչ անտեղի խնդիրներ և
խօսքեր են դուրս ապրի սրտը հետե-
ւութիւնը այժմէն իսկ փաստար-
են երեւում:

Կ. Ս. Գեղամ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կահիրէի լրագրողները մէկուե՛
վերջապէս հրատարակեցաւ Գիքս
փաշայի ջարդի մանրամասն հաշիւն
մի ականատեսի պատմութեամբ: Գիքս
արդէն այն ժամանակի երբ մենք
թողնում էինք էլ-Վուխէմ ծաղե-
ցաւ անհամաձայնութիւն Գիքս-փա-
շայի և Ալայէղին-փաշայի մէջ: Գիք-
սը կամեւում էր խիստ միջոցներով
կարգ վերականգնել զօրաց մէջ,
մինչդեռ Ալայէղինը համակիր էր ա-
ւելի մեղմ միջոցներին: Այս պատ-
ճառով բաշխու գլխերն անկար-
գութիւնը էին անում և կողպա-
կան զօրքերը հետեւում էին նոյա օ-
րինակին: Երբ կողպական զօրքերը
մօտեցան Կաղէղին նոյա առաջ
բացվեցաւ երկու ճանապարհ՝ դէպի
Մէլաս և դէպի էլ-Օրէնի: Գիքս-
փաշան շուտափոյթ քայլերով եր-
թով կամեւում էր հասանել էլ-Օ-
րէնի: Իսկ Ալայէղինն այն կարծիք
էր որ պէտք է երթալ Մէլաս:

Եւ որովհետեւ դէնքերի մէջ
համաձայնութիւն չը կայացաւ վա-
ռեցիկ զօրքն երկու բաժին անել:
մեծ զօրաբաժինով Գիքսը գնաց
դէպի էլ-Օրէնի: Բայց սրանից որոշ-
վեցաւ որ եթէ թշնամին յարձակ-
վի մի զօրաբաժնի վերայ միւսն օգ-
նութիւն հասնի նրան: Երեկոյան 8
ժամին Գիքսը հրամայեց իւր զօրքին
կանգ առնել և բանակ դնել: Կէս
գիշերին լուկեցան հրացանաձու-
թեանց ձայնը և աղմուկ ոչ մեծ
հետաւորութեան վերայ:

Զօրքերն իսկոյն շարժեցան Ալա-
յէղին-փաշային օգնութեան հասնե-
լու կարծելով թէ թշնամին յար-
ձակվել է նրա վերայ: Կէս ժամ
շուտաբայլ ընթացքից յետ հա-
տանք մի լեռան մէջուղը: Գիշերը
շատ մութ էր: ճանապարհ չէր երե-
ւում: Լուսնները լուր բերին թէ
բոլոր բարձրութիւնը բռնած ունին
թշնամիք: Մի բաղէ հրաձգութիւն-
քը զաղարկեցան յանկարծ մեր վի-
րայ եկաւ գնդակների կարկուտ: գե-
նդակների շատերը փախան: բայց
մեծ մասն իւր տեղում մնաց: Մենք
պատասխանեցինք հրաձգութեանց
միայն առաջ գնալ չը կարողայինք:
սպանութիւնը մեր զօրաց մէջ սար-
սափելի էր:

Երբ լուսացաւ զարհուրելի տե-
սարան աչքերին առաջ էր: դուռնի
ուր դռանիւմ էր գէնդակ Գիքս
բոլորն ուղեւորացած էր: աջ թևի զըն-
դից մնացել էր ոչ աւելի քան հինգ

հարիւր հոգի: մեր զուգն ամենից
սակաւ փառ էր կրել մենք մնացել
էինք 1800 հոգի և մեր հանդէպը
սարի զինն երևում էին կողպական
զօրքաներ: Գիքս և Ալայէղին-
փաշան իւր զօրքերը գիշերը
ջնջել էին միմեկին: Յայտնի
բան է հրացանաձութիւնն իսկոյն
զաղարկեցաւ: մեր զուգնը դանա-
ւով աջ կողմ այնտեղ ուր Գիքս-
փաշան էր: տեսաւ երեք եւրօպայի
սպանների դիակներ: Սրանցից մէկը
Գիքս-փաշան էր: Ալայէղին-փաշային
դաւաճանել էին նորա ուղեւորները:
Սքա առաջնորդեցին նրան մի կեղծ
տեղորտակեց իւր չը կար: Նորա վերայ
յարձակվեցան ապստամբները: նա
շատակց միջոցներ ձեռք առնելու
մեղ հետ միանալու համար միայն
շատ ծանր էր շարժում: երբ նա հա-
տաւ լեռան գագաթը մենք ներքեւ
էինք և մեր զօրքերը ապստամբների
անկ էր ընդունել: Միւս ամբողջ օ-
րն անցուցինք մենք պատերազմե-
լով ապստամբների դէմ: Մի քանի
անգամ մենք հրամայեցինք մեր զը-
նուորներին ճեղքել թշնամեաց, ու-
րանք օղակի պէս շրջապատել էին
մեզ: բայց զընուորները չէին հընա-
ղանդում: Զուրը պահեստեցաւ լըշ-
նամին սկսաւ ուժեղանալ: Զօր-
ցած տիկերը: Լուսածաղիկը երկու
ժամ առաջ մենք լսեցինք բարձրա-
ձայն աղաղակ:

Ալայէղին-փաշան իւր մօտ մնացած
փոքրաթիւն զընուորներով յարձակ-
վեցաւ ապստամբների վերայ: նորա
բոլորքեան կոտորվեցան: Խուճի ա-
պստամբների յարձակվեցաւ մեր
բեմերի վերայ յախշտակու: Ես
և ընկերներս այն հանգամանքին ենք
պարտական մեր աղաւթութիւնը: Մենք
հասանք դաշտը: գիշերով առաջ է-
լինք գնում: ցերեկը պահվում էինք
աղբերների փոխին, մինչև որ հա-
տանք Նեղոսին: այս տեղից նաւա-
կով հասանք մինչև Ալեքս:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՋԱՆԱՆՈՂԱՆՈՒՅՑ պ. Բ. մեղ գրում
է:—Փետրվարի 4-ին այնտեղ վախճանել
է մի 26 ամառ նորապակ կրիտապար
Ա. Վ. տան և մի աւուր հիւանդութիւ-
նից յետ, իւր տնտեսութեան 21 կորով
օրը, անմիջապէս ապր մէջ թողնելով
իւր ամուսնուն և ծնողաց: Հանգու-
ցելով յիշատակի համար ծառերը նու-
րել են տեղական Ս. Առուածածնայ ե-
կեղեցուն 100 ուղիւ: Հանգուցեցան ա-
մենքին սիրելի եղած է իւր ստաքինի
վարդով:

«Արձագանքը» հաղորդում է, որ անը-
կայուն Թիֆլիզում հիւր է գտնուում
Ռուսիոյ տարուց կալիպոպոս Մար-
տինը: Սրազանք յայտարարում է իւր
հօտի ցանկութիւնը ընդունել օրդուդ-
ութիւն և մանկ Ռուսիոյ բարձր հովա-
նաւորութեան տակ մի և նոյն ժամանակ
վաղաքի կերպիւ նկարագրելով Ռուսիոյ
ստորոց նկարագրի նկ լինակը, որը
բազմաթիւ նշանաւոր օգնութիւն:

Ըստ Կ. Պոլսոյ «Արեւիկ» օրագրին.

Ալալայից «Անտիսան անունն մը
Ամեն. Ս. Պատր. Հօրնախն մը գրելով
ճանուցած է թէ վերջերս Անդրկոյ մէջ
Անտիսան անուն աղագային մը մահանելով,
7,000,000 անգլ. լիւր հարստութիւն մը
ձգած է և այս գումարը Անդրկոյ պան-
կային մէջ է պահ գրուած է: Նախկա-
գին կը յարէ թէ իւր աղագայիններն
մին 30 տարի է ի վեր անցաւ եղած է
և կը կապածի թէ վախճանեալն իւր
աղագայինն եղած ըլլայ: Ուստի կը խնդ-
րէ Ս. Պատրիարքէն որ պէտք եղած
հետազոտութիւններն և միջնորդութիւն-
ներն ընկնել այդ գումարն իրեն առնել
տայ, և կը խոստանայ որ Աղլին մեծ
բաժին մը հանէ այդ գումարէն:

Նոյն օրագրը հաղորդում է, որ սրբ.
պատրիարքի և ոմանց հոգեւորական և
աշխարհական անձանց կաթողիկոսական
հարցի առթիւ Կ. Պոլսոյ Ռուսական
դեսպանին ներկայանալն այն հետեանքն
է ունեցել, որ «Ալեքս. դատարան խոստա-
ցած է Բէրկարպով հետազոտել»:

«Մշակը» յայտարարում է, որ խմբա-
գիրը սատակ դրադուած լինելով իւր
մասնաւոր գործերով, ստիպուած կը լինի
առ ժամանակ հրատարակել «Մշակը»
չարաքը երկու անգամ:

Թիֆլիզի եկեղեցիների բարեկարգու-
թեան հայր վերադառնալ, ըստ առու-
թեան տեղապա թերթերին, հրապար-
է Վանքի մայր-եկեղեցւոյն ծխականե-
րին մարտ ամսի 4-ին, կիրակի օրն, ժա-
մը 12-ին, պատարագից յետոյ Ներսիս-
եան զարդի զահնքը, ուր սրբ. առաջ-
նորդը ունի խորհրդածութիւններ անելու
յիշեալ պարոնների հետ ինչ-ինչ եկեղե-
ցական խնդիրների մասին:

ՄՕԶԳՈՒՅՑ գրում է պ. Նորայրը:—
Յունիստի 21-ին շարաքի օրը հնարա-
րեց քաղաքը Նրուսաղէմի նաւթակ գե-
րաշնորհ Մարտի վարդապետ Մարկոս-
եան և մեկնեցաւ փետրվարի 7-ին:

Պէտք է ասած, որ գերաշնորհ վար-
դապետը մեծ անբաւականութեամբ թո-
ղեց քաղաքը, վառն գի քաղաքին այն
անձնատուութիւնները, որոնք անխնայա-
բար ասանականներ և հարկներն են վառ-
նում իրանց անձնական զարգացմանց
համար յաճախելով կողմը, այժմ, որ
մեր համարն ազգի սկսած պարտաւո-
րութիւնն է պահպանել այդ սուրբ տե-
ղը, որովհետեւ դա է մեր պարճանքը, և
սուրբ Էջմիածնին, զանաւոր են և մինչև
յանգիւնը երես դարձնել այդ սրբազան
պարտականութիւնից: Գաւց ժողովուր-
դը երկրի կրեւել էր շատ տառապիտ
այս նախապատճառներով, յիշելով նախ-
նկից գիւղաւանները: Բայց միթէ ժո-
ղովուրդը չէ տեսել, և եթէ տեսել է,
միթէ իրական փառս և աղագայց չէ
համարում նախ՝ Վահագն հանգուցեալ
Հայրապետի կողմը, որը կարգացուե-
աւ տեղապ մայր եկեղեցում, երկրորդ
սրբ. սրանոցով յանձնարարական հրա-
մանը, երկրորդ՝ Կ. Պոլսոյ Աղագային վար-
չութեան թողնել, չորրորդ՝ Նրուսաղէմի
յանձնարարական թողնել, և վերջապէս
հնդեկարդ մեր ուսաց ինքնակալ կայ,
սեր հրամանագրերը, որով Նա ինչպա-
րութեմ է չընել իւր տեղութեան բոլոր
վիճակներում անարդիւր:

Արդեօք լատական չեն այս ամեն ա-
ղագայցները, հետեալս ինչո՞ւ պէտք է
երկրից կրել:

Եթէ կարծում են Մօզդոնիցիք, որ
այդ բոլոր ժողոված նախնիքը յիշեալ
գերաշնորհ վարդապետը ի չարն գործ
կը դնէ, իրանցիկ այդ բոլորն, և եթէ
կամեաւ հ. սուրբ այս սուրբ դիտաւո-
րութիւնն իրագործել (որպէս պատահեց
Ա. Տ. Վ. Ռ-ցի հետ) ինչ է ք կարծում

մօզդոնիցիք, կարող է անել Այդ ևս
ինչո՞ք է, եթէ չը լինէին յիշեալ յան-
նարարական թերթերը և չը կրէր ճառի
րակ» անունը, այն ժամանակ ևս ևս հա-
մաճանք ձեռ կարծիքի կը լինէին, որ յի-
շեալ վարդապետը այդ սուրբ դիտաւո-
րեան ենթարկելով կարող էր ի չարն
գործ դնել: Սակայն երբ կան, առէք
ինչո՞ք ինչ միջոցով կարող է անել
Բաւական է լաւ հատկանալ, լաւ ըմբո-
նել «Նախնիք» ըստը, այն ժամանակ
հաստատ կը համազօր, որ սխալ է ք ձեռ
կարծիքով:

Վերջ ամենայնի մնում է ինձ ասել,
որ ամօթ էր Մօզդոնի պէս մի քաղա-
քի համար, որի բնակիչները քաղաք
մասը, այսինքն 150 տուն հարուստ են,
մօտ 300 ուսուրի ժողոված յանձնում են
հ. սուրբին և ճանապարհ ձգում: Յաւա-
ն է, բայց ինչ անենք:

ՆՈՐ—ԲԱՅԱՆՏԻՑ պ. Ն. Ն. հաղոր-
դում է:—Փետրվարի 12-ին Նոր-Բայա-
ղէտու հոգևոր ուսումնարանի թատրոնա-
կան զահնքում ներկայացաւ ընդ ձեռն
տեղական ուսուցչաց և հոգաբարձուց
թատրոն. թէ և կարելի է տեսնել անց-
կացաւ թատրոնի գործողութիւնը, բայց
մի և նոյն ժամանակին հարկաւոր է ա-
սել որ իւրաքանչիւր մի տոմսակ ստա-
ցույն որ վարել էր ի հարկէ յօգուտ
ուսումնարանի մի ու պարտաւոր էր
զալ միայն ինքը, ներկայացել էր իւր
ընտանեաց երեք կամ չորս անդամներով
և այն հարկաւոր է ասել, առաջացած
էր թատրոնի կառավարչի հոգաբարձուի
բարեւը կարգադրութիւնից:

ՄԵՐ—ՎԱՐՈՒԹԻՒՆԱՅԻՑ մեղ գրում
է:—Փետրվարի 5-ին պ. Վարդապետին
կարգաց իւր երկրորդ պատասխանութիւնը
երկրագործութեան վերաբերութեամբ
Պէտք է ասել, որ դատախազութիւնը իւր
նպատակին համար է: Ինչպէս ապա-
սել էր, թէ պտուղը յառաջիկային կը
տայ, այնպէս էլ ևս: Գաւց 29-ի
դատախազութեան ժամանակ ինքն իրեն
ստաւարած հարցերը, պ. դատախազ
այս անգամ այնպէս հասկնալի կերպով
ուրեք, որ բոլորն էլ ունէ մնացին Յի-
սոյ երկրագործների հարցեր առաջար-
կեցին և զոհացուցիչ պատասխան տա-
ցան:

ՎԱՐՈՒԹԻՒՆԱՅԻՑ Վարդապետին
մեղ գրում է:—Փետրվարի 16-ին մեր
քաղաքում մի նոր երեւոյթ տեղի ունե-
ցաւ, ժամը 10-ին լուսեցաւ հայոց եկե-
ղեցու գանգալների ձայններ, որոնք հա-
յերին հրաւիրում էին դէպի եկեղեցի
ներկայ գտնուիլ ս. պատարագին: Այս-
կերպաց և աշակերտական խմբերն
արդէն բռնել էին իրանց գիւղին եկե-
ղեցւոյ մէջ, իրանց վարժապետաց և
վարժուհեաց առաջնորդութեամբ Հոգա-
բարձութեան կարգադրութեամբ հրաւի-
րակներն արդէն պատել էին բոլոր հա-
յերի անկն, պատարագին ներկայ գե-
տնեցաւ մեծ բաղնիքին կանանց և
սակաւաթիւ մարդկանց: Պատարագի
վերջին, հոգաբարձութեան անգամ հայր
Մինաս քահանայ Միլանեանց, համա-
ռօտ, բայց աղուռ կողմնակով բացատրե-
լով լոյս օրվայ պատարագի վարդա-
նանց զօրավարաց համար լինին, իւր-
տութեամբ յանդիմանեց ժողովրդակա-
նաց ստանալուութիւնը և հրաւիրեց
բոլոր ժողովրդականաց հորն լերել օ-
րորական դպրոց, ուրպիտ կատարվի
հոգեհանդիսութեամբ Այստեղ ժողովրդաց լու-
րութիւնն կրկնապատկանեցաւ, և հայր
Մինաս սրտաշարժ կերպով պատմելով
վարդանանց զօրավարաց պատմութիւ-
նը եկեղեցիի բարոյականութեան դասեր
խօսեցաւ: Իւրաքանչիւր դատախազին
յարմար, որն ընդունվեցաւ մեծ համա-

կրթութեամբ Նրանից յետոյ աշակեր-
տաց խումբն երգեց գանգալները: Երգի
վերջին հայր—Պ. Կուսիկանցն կարգաց
ոտանաւոր, կատարվեցաւ հոգեհանգիստ
վարժուհի օր. Արաքեանցն կարգաց մի
ճառ. դատախազութեան և հայախօսու-
թեան վերայ, որոյ վերջն օրիորդաց
խումբն երգեց սրտաշարժ երգ:
Նրանից յետոյ ձայնագրութեան ուսու-
ցիչ օֆիցիեր Սամարյանցն կարգաց
ճառ. այստեղ կրկին երգեցին օրիորդ-
ներն, մի երկանցի երկուստարգ զինու-
ղիճի ուսանող, կարգաց աղուռ ճառ:
յետոյ երեք օրիորդ կարգացին «Մեծ
և փոքր Մատիններ» ոտանաւոր խօսակ-
ցութիւնն, որն ընդունվեցաւ ծափահա-
րութեամբ: յետոյ երգ, և յետոյ երկու
աշակերտք փոխ առ փոխ կարգացին
«Հիմի էլ լուսնը», «Հիմի էլ խօսնը» ո-
տանաւորներն: Սրանից յետոյ հայր Մի-
րանեանցն վերջացրեց հանդէսն բարե-
մաղթութեամբ:

Այս առաջին անգամն էր, որ մեր քա-
ղաքում կատարվեցաւ ապաւին չընդ
կերպով վարդանանց զօրավարաց նա-
հատականութեան հանդէմ, որն լաւ ար-
պատրութիւն գործեց բոլոր հանգիսա-
կանաց սրտին:

Նոյն տեղից գրում են:—Մեր քաղա-
քային վարչութեան անդամներ քանի
որ տիրապետում էին բանկին, նրա գու-
մարներ բաժանում էին իրանց մէջ և
շատ քաղցրութեամբ էին վայելում,
բայց վերջապէս յայտնուեցաւ նոյա չա-
րագործութիւնն, նրանցից պ. Զուհի չէ
զիրկտօրն և գանձապահ Մ. Սիմոնի
արժանացան բանկի, նրանք բանկի փո-
ղերն չը գտնելով ուսեղու, սկսել են
միմեկն միմեկն ուսել, և անցեալ օր ի
բարու այնպիսի վարդ են տեսել, որ այ-
սօր երկուսն ևս գտնվում են հիւանդա-
նոցում:

ԱՍԱՔԱՔԱՔԻՑ մեղ գրում են:—
«Մշակը» Ալալայէղէմի լրատուն չը գա-
ղաղելով թեմական վերապաշտի օգնա-
կանին տարած պաշտօնների անունները
մի առ մի թուել, —ինչ սուտ և կեղե-
քիչ փորագաւ են պատճառել այդ տիւր-
դանքով «Մշակ» հայր և պ. թղթակից-
ներին, որ ահա երկու անգամ է—երեկ
գիւռ պիտի շարունակվի—յայտարարում
են այդ մասին «Մշակում»—զարմանք է
յայտնում, որ նա, օգնականը, Ղաւուր-
մայ զիւղի հայ լուսաւորչական հասարա-
կութեան մեծանախնութեան պատրաս-
տակարութիւնը լսելով ծխական զարոց
բանալու, չէ քաջակրօն ուսումնար-
նութեան այդ տեսակ ձգտումները և
այլու Նա այս բաները լրատուն յայտնում
է որ լսել է:—Ղաւուրմայի ուսումնարա-
նի վերաբերեալ ճիշդ տեղեկութիւնը
այսպէս է:

Ղաւուրմայի մի մարդ անցեալ աշնան
վերջերում գալիս է թեմական տեսչի
օգնականի մօտ, աւելի ճիշդը ասել նը-
րան մի ծուղակից աղաւանդ: համարու-
րիչները զրկում են օգնականի մօտ խը-
րատելով թէ՛ ասոն որ մենք ուսումնա-
րան կողմնը բանալ, բայց կան արդե-
լուներ: Մանրամասն հարցութեանցով
եկաւորին թէմ. տեսչի օգնականը տեղե-
կանում է, որ գիւղականը շատ բարւոյ
է և չեն կարող ուսումնարանը բանալ,
մանաւանդ որ ուսաց ուսումնարան ու-
նենալու: համար էլ ստորագրութեամբ
պարտաւորված են որոշեալ գումար տա-
լու իւրաքանչիւր տարի, նա առաջար-
կում է, որ գիւղականը համաձայնին
դէմ 20—30 ու. տարեկան վարձ
լու, որով ինքը հնար ունենայ իրենց
գիւղի տիրացունների մէկին ուսուցիչ
նշանակելու, որպէս գի խաղաւ դուրի չը
մնան հայերն լիզուր ուսումից,—հաւա-
տացնելով որ ոչ ոք կարող է այնուհե-

տե իրենց ուսումնարանը խափանելով, չէր մարդը գնացել է և մինչև յայտօր դեռ ետ պիտի վերադառնայ ու խաղաղ լինէր:

Իհմ. տեսչի օգնականը յետոյ յատուկ մարդու ձեռքով կը տեղեկանայ, որ իրեն մօտ գալով մարդը, ոչ թէ նախատակ է ունեցել որ իրենց գիւղում ուսումնարանը բացուի, այլ թէ նա ուսումնարանը բանալու պատրուակու կամեցել է իւր կրթիքը յառաջ տանել, բայց որ չէ յաջողուել, նա էլ չէ յիշել իսպառ. մոռացել է որ ինքը խօստացել էր օգնականին խնդրած 20—30 ուրբլին հաւաքելով, ունենալ իրենց գիւղում ուսումնարան: Անա Ղաւուրմալի ուսումնարանի մասին եղած բոլոր անցած դարցածները:

Չարմանային այն է, որ «Մշակի» ազնիւ թղթակիցները բանը միշտ թէքս են տեսնում ու լսում: Արդեօք նոցա ահեղները երբ և իցէ լուր չը բերին թէ թեմական վերատեսչի ներկայ օգնականը, որ մի և նոյն ժամանակ գործակալ է, թէ անձամբ գիւղերը չըբժժ միջոցում և թէ իւր օգնականները ձեռքով յորդորել է և յորդորում է ժողովրդական իւրաքանչիւր գիւղում ունենալ գէթ ձմրային ուսումնարան, մինչև անգամ 10—20 ու. վարձ ստացող տիրացու ուսուցիչ ունենալով, բայց այս տեղեկութիւնները, որք անուշտ վերաբեր չը պիտի լինին նոցա խուզարկութիւնի, ձեռնառու չեն նոցա հրատարակել Աւելի դարմանային, «Մշակի» թղթակիցները, որ այդքան հետամուտ են—յայտնի է ինչ նպատակաւ—թեմ. տեսչի օգնականի արած գործերին, այս ութ, ինչ ամ տեսչի նրա տարած պաշտօնավարութեան մէջ մի բան էլ է չը գտնի գովութեան արժանաւոր, լրագրութեան նիւթ չլինելու: Ո՞վ կամաւոր կուրծքի չարագոյն քան զ'ի ծնէն:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօտերումս Գրանիսում հրատարակվեցաւ մի գիրք Գերմանայի մասին և մեծ ազդեցիկ հանցեց: «Գերմանացիք» երկարութիւն հայր Գիլգոմի Հեղինակը գովարկեցան կրօնաւոր է, որ առաջին անգամ համար. հանցեց ֆրանսիական պարտական պատերազմից յետոյ, նա թափառում էր հարաւային ֆրանսիայում և վերջ քարաքանդակ յորդորում էր բնակչւոյ զոհերու իրանց լուսնայն ապաստելու համար այն նահանգներն, որոնք դեռ ետ գտնուում էին գերմանացիների տիրապետութեան ներքոյ: Յետոյ նա կարգաց մի շարք ընտիր քարաքանդակ ժամանակակից հարցերի վերայ նրա անունը շատ մոզովրդականացաւ. միայն Հռովմում նրա ճարտարախօսութիւնը շատ ազատամիտ համարեցին, շատ աշխարհիկ քաթիլիկ եկեղեցու համար և նրան աքսոր ուղարկեցին Վալդիկայի վանքերից մէկը: Իւր պատիժը կրելից յետ 1881 թուականին նա Գերմանիա դնաց քրիստոնէութեան սկզբունքներն ուսումնասիրելու համար և տարից աւելի անցկացրեց գերմանական համալսարաններում, առաւելագոյն Բերլինի, Գիտնեղէնի և Հելդելդերգի: Եւ ահա ներկայ Գերմանիայի հետ ծանօթութեան հետեանքն է վերադառնալ գրքը, որ գրում է անկողնապահութեամբ և նուիրած է զլսաւորապէս երկու կենդանիներին, որոց շուրջը, հայր Գիլգոմի խօսքով, պատում է յուր գերմանական կեանքը—գրքաւ են դպրոցն և զօրանքը: Յայտնի բան է, զիւրքը նոր բան քիչ է լրվանդակում, միայն նշանաւոր է իւրեւ ֆրանսիացու և կաթիլիկ կրօնաւորի երկատիրութիւն, որ արդար գնահատութիւն է անում

Գերմանիային, որա ուսումնական և յառաջագիւղական ձգտմանց մէջ:

Վիլհելմայի երեւելի վերահատ պրոֆէսոր Բիլլըրդը զգուշացնում է ծնողներին անխաթմութիւն անգոյշ գործածութիւնից: «Աւելի ամիսները—գրում է նա,—ինձ չորս գէպքեր պատահեցան, որ թեթեւ կարուածքի ժամանակ անխաթմութիւն անգոյշ գործողութիւնից առաջացել էր կերպաւ (անտօնեան կրակ), բոլոր այս չորս գէպքերումն էլ ծնողներն իրանք էին անխաթմութիւն գործ դրել իրանց զաւակաց վերքը բուժելու համար: Անխաթմութեան միայն բարբոթումն չի առաջացնել, նա կարող է և մահ պատճառել արեւնը թոնաւորելով: Նրան լուր գործողութիւն կարող է միայն հմուտ բժիշկը: Ուստի և հրաւիրում եմ ծնողաց գործ չը դնել առանց բժիշկի պատուէրին անխաթմութեան: Նոր վերքերի և թեթեւ կարուածքների համար ամենալաւ միջոցն է արձձի ջուրը, որ ամեն դեղատանը կարելի է ձեռք բերել»:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՆՆԵԱՆՆԵՅ, Հրատարակիչ Հ. ԵՆՖԻԱՃԵԱՆՆԵՅ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայտահայ Բարեկործանական ընկերութեան վարչութիւնը ինդրում է ընկերութեան անդամներին և նոցա, որոնք կամենում են ընկերութեան անդամ լինել, բարեհաճեն ներկայ լինել ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻՆ, կիրակէ, ՄԱՐՏԻ 4-ին Ս. Գալիանեան ուսումնարանում 1883 թ. հաշիւը և 1884 թ. նախահաշիւը քննելու և հաստատելու համար:

ՄԱՂԲԻՒՐ

Լոյս տեսաւ № 3 (մարտ) և ուղարկվեց բոլոր բաժանորդներին.

ԲՈՎԱՆԴԱՎՈՒԹԻՒՆ.

Մասն առաջին. — Հիւսիս-Միջին Աւերարտում, Թարգ. Տ. Գիւղատեսանց. Մեր Գուրտունը (Մանկական յիշողութիւնից) Վ. Ալեքանդր. Ալբրեք (տառաւոր) Ա. Տ-ՄԵԼԵՔԻՆԵՎԻ. Քարոյը Հազկանը (Շարունակութիւն) Բաֆֆի. Գիտութիւն և արհեստ—Մեր բարեբարները II Ս. ՄԵԼԵՔԱՆԻ և հայոց Զատուրի գրեւոր Կ. Մ. Շահադար. Էլեքտրականութիւն II Ն. Ա. Հետաքրքիր անգիւղութիւններ, — Խորհրդաբան Մ. Աճ և այլք.—Երախտագիտութիւնը (Թարգ. Փրանս.) Փ. Վ. Չուարճալը.— Հանելուկներ (4 հատ). Սրամիտ ինդիլ. Շուտասերուկ. Նախընթաց № 2-ի մէջ եղած հանելուկների և բերանների բացատրութիւնները: Մասն երկրորդ.—Մանուկները և նրանց ընթերցանութիւնը. Համառօտ հայեացք բնագիտութեան դասաւորութեան և ուսումնական-դրօնաւորների վրայ, Գ. Խոջա-միրեանց. Կտեմի ոյքը (Առ. Բախմութեանց)— Մեր առաջարկութիւնները.— Բնագիտական գրքեր. Խառն լուրեր. Մի կարճ հեղատողութիւն. «Ալբրեք» նուրբերը:

«ՔԵՆԿՈՒԼ»

Թուրքերէն լրագիրը հրատարակվում է Թիֆլիսում շաբաթը մի անգամ: Տարեկան գինն է 4 ու. կիւսամեայն 2 ու. 50 կօպ. Թիֆլիսում տարածվել կարելի է պ.

Շահվերդովի գործակալութեամբ: Օտարաքաղաքացիք իրանց պահանջը պէտք է սոցիւն պ. Ի. Ռ. Ռեցուշիւն Միւսյլովսկի փողոց, տուն № 81: Խմբագրատունը գտնվում է Միւսյլովսկի փողոցում Ֆերաի տանը № 16: Մ. Կենգելնիսովա բնակարանում:

ԲԱՎԱՐԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Հասցնում է հասարակաց գիտութեան, որ ծաղկի մասնագործը կարելի է համարել ծաղկի տարածման առաջն առնելու համար առաջարկել քաղաքիս բնակչաց ծաղկի կտրելը: Մարդահամարութիւն կատարվում է ամեն օր հետեւալ տանը մէկ տեղիում:

- 1) Քաղաքային բուժարանում առաւօտեան 10 ժամից մինչև 11-ը:
 - 2) Գօկար Պաւլովսկու բուժարանում 11-ից մինչև 1 ժամը:
 - 3) Գօկար Նաւասարդեանցի բուժարանում 9—10½ ժամը:
 - 4) Պօլիցիական մասնում (կոլեճիս բալիս) 10—11 ժամը:
 - 5) III պօլիցիական մասնում (Մուխրանսկի փողոց) 10—11 ժամը:
 - 6) Բէկմանի գեղատան բաժնում (Բանինի փողոց) 10—11 ժամը:
 - 7) Գօկար Բախտաւովի բնակարանում (Արաս-Արատի փողոց) տուն Շարունակի 10—11 ժամը:
 - 8) Հաւարարում (Կոստանդնուպոլսի փողոց) տուն № 1p) 8—10 ժամը:
 - 9) Կուլիւում (Միւսյլովսկի փողոց) տուն Ամբրէզովի № 31) 8—10 ժամը:
 - 10) Կուլիւում (Աւաղի փողոց) տուն Միւրդուլի № 18) 2—4 ժամը կէսօրից յետ:
 - 11) VIII պօլիցիական մասնում 1—4 ժամը կէսօրից յետ:
- Բացի արանց ծաղկով Հիւսիս-Ների թեմաւորած իրեղէնը մարքիւտ համար քաղաքային վարչութիւնն կապել է երկու սենեակներ: Իրեղէնը մաքրել տալու հարկաւորութիւն զրացողը հրաւիրում են իրանց ճիշդ հասցէն հաղորդել քաղաքային վարչութեան, որ իւր վերայ է առնում մաքրել իրեղէնը վերջիշեալ սենեակները հասցնելու և կրկին տիրջ վերադարձնելու հոգը:

Լ ո յ ս Տ ե ս ա լ

«Ալբրեք» ամսագրի հրատարակումը «ՓԱՅՏԱՆԵՆ ԽՐՃԻԹԻՅ ՄԻՆԶԵՆԻ ԸՍՊԻՏԱԿ ՏՈՒՆԸ» (Պատկերազարդ)

Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների երբեմն նախագահ Ջեմս շարիֆիլի կենսագրութիւնը:

ԳԻՆԸ 60 ԿՈՊԵԿ Է:

Ծախվում է «Ալբրեք» խմբագրատանը և Թիֆլիսի գրաքանութանոցներում:

ԲԱՎԱՐԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Յայտնում է, որ ներկայ մարտի 6-ին Ն շ ա ն կ ա ծ է ա ճ Ր զ ա խ օ ս ու թ թ իւն կապալով տալու համար քաղաքային տեղեր ՏԱՍԽԱԿԱՆԵՆ ԽԱՆՈՒԹՆԵՐՈՎ արհեստական ջրեր ծախելու համար պայման կապելու օրից երեք տարի ժամանակով այն է Գոյովնիսկի Պրոսպեկտի վրայ Գիմնազիական փողոցի մօտ 1 հատ) Ռէյտերի տան մօտ 1 հատ) Անտոնովի տան մօտ 1 հատ) փաշի իջևանի դիմացը 1 հատ) Աղբաւորների այգու մօտ) Կապելոնի պալատի դիմացը 1 հատ) Երեւանեան հրատարակի վերայ 3 հատ և Հաւարարում 1 հատ. ընդ ամենը 9 հատ:

Կապալով առնել ցանկացողները պայմանները կարող են կարգով ամեն օր մինչև 2 ժամը կէսօրից յետ) բացի տն և կիրակի օրերից:

Գ Ո Ւ Ր Ս Ե Կ Ա Ւ Մ Ա Մ Ո Ւ Լ Ի Տ Ա Կ Ի Ց

Զ. Գրիգորեանի Կովկասեան գրաւաճառ. հրատարակութեամբ

Մ. ՍԻՄԵՆՆԵԱՆՑԻ
դ ա ս ա գ ի ռ գ
ԹՈՒՄԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հայոց ուսումնարանների համար. — Երկրորդ ապագրութիւն: ԳԻՆԸ 65 ԿՈՊ. ԳՈՒՄԱՐՈՎ ԳԵՈՂԵՆԵՐԻՆ 20% ԶԻՋՈՒՄԵՆ ԿԸ ԼԻՆԻ: Միւսնոյն տեղը վաճառվում են միւսնոյն աշխատասիրող հետեւալ գրքերը: 1) Ժողովածու թուարանական խնդիրների մասն առաջին 4-որդ տպագրութիւն, գինն է 50 կօպ.— 2) Մասն երկրորդ կտորակների, 3-րդ տպագրութիւն, գինն է 50 կօպ.— Գումարով գնողներին 21% զեղումն է լինում:

1—20

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

Ս. Մ. Մանուկեանի
«ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ»

Ն ու է Ր Հայ երիտասարդ վաճառականներին:

ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՐԿԱՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ամեն տեսակ վաճառականների, տեղանաւորների, խանութպանների, գործարանատէրերի, հաշուապահների, գործակալների և գործակալատերերի, և ընդհանրապէս ամեն մէկ առեւտրական ու գրաւական գործեր ունեցող անձի համար:

ՄԱՏՁԵՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ու դիւրմիտները մեկնութիւն իւրաքանչիւր անձի համար, որ կամենում է ուսումնասիրել առեւտրական գործողութիւնները ու հաշուարարութիւնները, առանց ուսուցչի օգնութեանը դիմելու:

ՏՈՒՄՆԵՐԻ ԱՂԻԹԱԿՆԵՐԻ 20% ից մինչև 120% մէկ օրից մինչև 860 օր և մէկից մինչև 10,000 ման. գրաւագրվի համար:

ՁԱՓԵՐԻ ՓՈՒՄԱԿՐՄԱՆ ԱՂԻԹԱԿՆԵՐԻ Գոյա միջոցով կարելի է հեշաութեան, ճիշտ և արագ, Անգլիայի, Ամերիկայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Աւստրիայի, Հոլլանդիայի և Զուիցերլանդի ծանրութեան ու երկարաթիւան չափերը ուսանել չափերի դարձնել և հաշուաւոր:

Եւրոպական տէրութիւնների դրամային և երկարութեան, ծանրութեան, հեղուկների և ընդդէմների չափերի արիւսակներ:

Ձանալան տեսակ հ ա շ լ իւ ն ե Ր օրինակներ ու ձեւեր հայերէն ուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներով:

վաճառվում է Կենդանական գրաւաճառանոցում, պ. Եփրեմ Եսաուրեանցի լամպային մագաղանում, կղաքացի Մովսէսեանների առեւտրական տան գրասենեակում և հեղինակի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են այս հաղէտով Вѣ Тифлисъ, Соловьянская ул. домъ Карганова. учредителю «Коммерчес-ныхъ Курсовъ» Степану Мануэльянцу.

ԳԻՆԸ Է 2 ՌՈՒՐԸ (սակաւաթիւ տպում):

1—8

«ՎԱՐՁԱՐԱՆԻ» խմբագրութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել Հայ-հայ հասարակութեանը որ ներկայ փնարվար ամսից կը շարունակուի «Վ ր ժ ա Ր ա ն» ամսաթիւթի հրատարակութիւնը և լոյս կը տեսնի նորա № 3: Նոյն ուղղութեամբ և զիւրով և նոյն աշխատակիցների օգնութեամբ. ուստի հրաւիրում է ցանկացողներին բաժանորդ գործելու դիմել Թիֆլիս խմբագրութեան քարաւոր պ. Գ. Շահաւորեանին հետեւալ հասցեով.— Вѣ Тифлисъ. Вѣ Редакцію журнала «ВАРЖАРАНЪ» Абас-Абатская площадь, домъ № 8 Секретарю редакціи Григорію Шахъ-Будагянцу. կամ депо лампѣ Цатурова.

Տարեկան բաժանորդագրին է ՀԻՆԳ ուրի կանխիկ:

Ծանօթութիւն.— «ՎԱՐՁԱՐԱՆԻ» հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր և յունվար ամիսների լոյս տեսած համարների փոխարէն խմբագրութիւնը խոտանում է առ իւր բաժանորդներին կամ մի ընթերցանութեան նոր գիրք, կամ նոյն ամիսների չափին համապատասխան մի համար յունիս ամիսին:

Խմբագիր—Հրատարակիչ. Ն. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ.

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴՕԿՏՈՐ ՎԱԼԴԵՐ

ԳՈՂՈՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԵԿՏԻ ՎԵՐԱՑ ՏԻԿԻՆ ՇԻՈՅՎԻ ՏԱՆԸ.

Մուտքը Վեստիի ֆոթօգրաֆիային է

Ընդգնում է տկարներին արհեստական առանկեր գնելու համար, ամերիկական ձեռք, ինչպէս ամբողջ ծնօտ, նոյնպէս մէկ-մէկ առանկեր, որոնք չէ կարելի զանազանել բնականից և որոնցմով կարելի է ազատօրէն ծանկ կերակուր: Բժշկում եմ առամնացաւ իմ հնարած միջոցներով և լցնում եմ փայլած առանկերը մինչև ցայժմ գործադրութեան մէջ եղող ամեն տեսակ նոր պլոմբով, ունիմ առամնային էլիքսիր, որ ամրացնում է ընտերի, առամները և ոչնչացնում է բերանի վատ հոտը, առամնափոփ, որ առամները տպաւորացնում է և մաքրում է: Այս միջոցները թողարտած են և հաւանութիւն գտած բժշկական դեպարտամէնտից: Հիւանդները ընդունում եմ առաւօտեան 10 ժամից մինչև 6-ը կէսօրից յետ Չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը առաւօտեան 9 ժամից մինչև 11-ը ընդունում եմ չքաւորներին ձրի: